

A Fons

Compartint un projecte: evolució dels PEC a la província de Barcelona

Montserrat Roig Quilis

Assessora de l'Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona

Introducció

En aquests moments ningú no discuteix ja que estem assistint a un canvi d'època. Hem passat de la societat industrial a la societat del coneixement i això ha comportat transformacions en el sistema productiu i la vida laboral, en l'estructura familiar i en les dinàmiques socials que dia a dia estan provocant un seguit de noves necessitats socials a les quals, sovint, no es fàcil donar resposta.

A voltes, aquesta falta de respostes es transformen en conflictes que acaben esclatant en el si de les ciutats i pobles, en termes d'incivisme, dificultats en la convivència, i també amb un augment de les desigualtats i d'exclusió social.

Tanmateix és des de la proximitat on hi ha possibilitats de trobar respostes adequades i precises, ja que és des de la proximitat que es té un coneixement més acurat tant dels problemes i conflictes com dels recursos i potencialitats que té cada comunitat i la dinàmica que es genera en el seu territori.

El compromís institucional de la Diputació de Barcelona

Des d'aquest convenciment la Diputació de Barcelona, sempre compromesa a donar suport als ajuntaments perquè puguin liderar el desenvolupament tant econòmic com social dels seus municipis, es planteja per a aquest mandat 2004-2007, entre d'altres, aquests dos objectius que volem destacar:

- «Dotar els pobles i ciutats d'instruments que garanteixin la seva cohesió social i crear un entorn social i econòmic més segur per a les persones.»
- «Enfortir la dimensió cívica, ciutadana i democràtica dels ajuntaments de la província.»

És des d'aquest marc institucional que l'Àrea d'Educació es planteja dins el seu pla de treball, entre altres estratègies, impulsar en diferents ciutats i pobles de la província, el que venim anomenant *els projectes educatius de ciutat*.

Projectes entesos com a instruments estratègics i participatius de ciutat. Un projecte de ciutat que es compromet de manera explícita amb uns valors i una manera de fer: que pensa quina escola vol, quina educació més enllà de l'escola vol i que estableix un compromís ciutadà amb l'educació.

Aquesta dimensió cívica dels PEC porta implícita una altra manera de fer política, amb més complicitats entre governs locals i ciutadania. Davant la complexitat dels nous

reptes tots i totes som necessaris per garantir la inclusió social, la cohesió, i la convivència i l'educació es converteixen en una eina indispensable per garantir millors oportunitats per a tothom.

En definitiva, un projecte educatiu de ciutat és un instrument que permet, d'una banda, conèixer els recursos educatius que la ciutat té –escoles, entitats, espais de lleure, espais públics, associacions, fundacions, empreses...–, quina es la percepció que té la ciutadania d'aquests recursos, i també quina percepció tenen en relació amb la convivència, les relacions veïnals i la dinàmica ciutadana. D'altra banda un projecte educatiu de ciutat permet trobar espais on la ciutadania i els governs locals posin en comú com veuen el fet educatiu a la seva ciutat –no només a les escoles de la seva vila– i es corresponsabilitzin per millorar-lo.

El PEC implica un compromís col·lectiu per vetllar per l'educació entesa com un element cabdal per a la superació de les desigualtats i per garantir la necessària cohesió social. Els municipis que estan desenvolupant uns projectes d'aquestes característiques tenen clar que el PEC no es només un inventari de recursos o una declaració de bones intencions. Els projectes educatius de ciutat tenen voluntat de concreció en accions mesurables en el temps i en recursos, i van dirigides al fet que tots els seus ciutadans, grans i petits, homes i dones, nouvinguts i autòctons, en definitiva el ventall divers que conforma una ciutat, trobin aquells espais, recursos i dinàmiques educatives que necessiten per avançar tant individualment com col·lectivament.

En aquest context, des dels PEC, la ciutat es configura com un agent educador perquè a hores d'ara tothom accepta que l'escola i la família, malgrat que continuen essent les institucions educatives per excel·lència, no són les úniques i a més necessiten de tot el suport per poder exercir la seva funció educativa.

El procés seguit

A l'inici de mandat, octubre-novembre del 2004, l'Àrea d'Educació va elaborar el seu Pla d'actuació i el va contrastar amb els ajuntaments de la província. Ben aviat es va veure clar que la proposta d'impulsar els projectes educatius de ciutat va tenir un gran ressò.

Per tirar endavant aquesta tasca, teníem clar que necessitàvem un seguit de requeriments que ajudessin a portar a bon port aquesta fita.

Convé recordar que els PEC no van néixer en aquest mandat, tots recordem que es van iniciar a l'empara del moviment de ciutats educadores cap allà els anys noranta. Donada, però, la seva complexitat, han tingut un seguit d'avatars, entre altres raons pel seu caire altament innovador. Per això teníem clar que com tot procés innovador no podíem donar-li un nou impuls sense analitzar l'experiència acumulada, aprendre dels encerts i dels errors i repensar una metodologia que donés un nou suport al procés.

I també, com tot procés innovador, li calia un espai d'intercanvi i reflexió on fos possible l'avenç col·lectiu de tots els ajuntaments de la província per tenir més capacitat d'influir en els canvis que requereix una proposta d'aquest tipus (estratègica, participativa, transversal, comunitària). Per això vam constituir la xarxa d'ajuntaments compromesos amb el desenvolupament del PEC a la seva ciutat/poble, que s'ha anat reunint de manera periòdica –trimestralment– per anar avançant com dèiem de manera col·lectiva.

Al juny del 2004 quaranta ajuntaments de la província van signar el Manifest de les ciutats compromeses amb l'educació. La ciutat de Sant Adrià de Besòs, amb el seu alcalde al capdavant, ens va acollir per dur a terme aquest acte, on van assistir la consellera d'educació i els alcaldes i regidors de les ciutats signants.¹

El primer treball que vam desenvolupar va ser una reflexió sobre el model conceptual que sustenten els PEC. Aquest treball el vam fer amb la valuosa col·laboració del doctor Joan Subirats de la UAB i es va donar a conèixer en el marc del VIII Congrés de Ciutats Educadores que es va realitzar a Gènova al novembre del 2004.

Paral·lelament, des de l'Àrea d'Educació i amb la col·laboració de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques, dirigit pel doctor Subirats i coordinat per Miquel Àngel Alegre, es va endegar una guia metodològica per a l'elaboració dels PEC, que tingués en compte l'anàlisi de l'experiència acumulada en els ajuntaments pioners i donés resposta a les noves fites que ens havíem proposat: d'una banda sistematitzar la diagnosi de la ciutat en termes educatius com a punt de partida i com a element que permet compartir visions a tots els agents socioeducatius i econòmics de la ciutat i, paral·lelament, dotar aquesta diagnosi d'elements dinamitzadors del procés participatiu que comporta un projecte com aquest. Aquesta metodologia la vam poder dissenyar gràcies a la col·laboració de quatre ajuntaments pilot: Badalona, Sant Adrià de Besòs, Santa Coloma de Cervelló i Viladecans, dels quals en aquest mateix monogràfic es recullen les bones pràctiques que s'hi estan donant a propòsit del desenvolupament del PEC a les seves viles.

El 6 d'octubre del 2005, es va presentar la publicació de la *Guia metodològica* per a l'elaboració dels PEC, en un acte públic que va acollir la ciutat de Badalona, on, a més d'explicar-se el contingut de la publicació, els quatre ajuntaments pilot van donar compte del procés seguit per a l'elaboració de la diagnosi, de quina organització s'han dotat i en quin moment de desenvolupament del projecte es troben.

A hores d'ara aquesta metodologia ja s'ha aplicat a altres indrets de la província com són: Alella, Arenys de Munt, Argentona, Sant Boi, Manresa, Sant Just Desvern, Sitges, Vilanova i la Geltrú, Castellar del Vallès, Sant Quirze del Vallès, el Masnou, l'Hospitalet de Llobregat, Berga i Calaf.

Ahora també s'ha elaborat un DVD que pretén explicar sota un format visual, entenedor i planer el que és un PEC. Allò que des de l'Àrea d'Educació pretenem amb aquest material és facilitar als ajuntaments que es proposin desenvolupar un PEC una eina de comunicació i divulgació que els permeti trobar complicitats amb els seus conciutadans per tirar-lo endavant.

Tot plegat ha fet que en aquests moments en diferents ciutats i pobles de la nostra província s'estigui donant tot un moviment ciutadà al voltant dels projectes educatius de ciutat. Per aquesta raó, el 22 d'octubre d'enguany es va organitzar una trobada de totes les ciutats i pobles embarcats en aquesta aventura. La convocatòria, que va tenir lloc a l'Institut del Teatre, sota el lema «El compromís cívic amb l'educació», va

---

1. Alella, Arenys de Munt, Argentona, Badalona, Barcelona, Berga, Calaf, Canovelles, Castellar del Vallès, Castelldefels, Cerdanyola del Vallès, el Masnou, el Prat de Llobregat, Gavà, Granollers, Igualada, l'Hospitalet de Llobregat, la Garriga, Manlleu, Manresa, Masquefa, Mataró, Montcada i Reixac, Rubí, Sabadell, Sant Adrià de Besòs, Sant Boi de Llobregat, Sant Cugat del Vallès, Sant Joan Despí, Sant Just Desvern, Sant Quirze del Vallès, Santa Coloma de Cervelló, Santa Coloma de Gramenet, Santa Margarida de Montbui, Sitges, Teià, Terrassa, Torelló, Viladecans, Vilanova i la Geltrú.

aplegar més de tres-centes persones, representants polítics, tècnics i professionals dels ajuntaments i sobretot entitats i ciutadans dels diferents municipis assistents.

Aquest espai va permetre donar a conèixer diferents experiències que s'estan duent a terme, tenir un intercanvi fluid i àgil entre totes les persones que les estan tirant endavant. Aquesta jornada també va palesar que, al voltant de l'educació i a través d'ella, s'està configurant tot un moviment ciutadà compromès i disposat a convertir les seves ciutats i pobles en espais de convivència més amables, més humans, més justos, més cívics; en definitiva, més desenvolupats i més rics socialment i econòmicament.

El bagatge acumulat, al llarg d'aquest anys, ens va permetre també participar en el 7.º Encuentro de la Red Estatal de Ciudades Educadoras celebrat a Gijón el mes de novembre del 2005, on vam presentar una ponència que explicava el nou impuls donat als projectes educatius de ciutat en aquest darrer mandat, i vam il·lustrar-ho amb el procés que han seguit dos ajuntaments de la província –Sant Boi de Llobregat i Santa Coloma de Cervelló– en iniciar el projecte educatiu de la seva ciutat i poble respectivament.

Com és evident, l'evolució i el ritme que han anat seguint els diferents municipis –en aquests moments ja en son més de quinze–, després d'elaborar la diagnosi educativa de la seva ciutat, cosa que dóna el punt de sortida, mai d'arribada d'un PEC, ha estat divers, tan divers com diverses són les realitats de cada territori. En tot cas el que s'ha fet evident en tots ells, és que la diagnosi ha contribuït a posar en comú amb tots els agents implicats de la ciutat quina és la realitat educativa i convivencial del seu municipi, i a fixar els eixos estratègics de cap a on volen encaminar les accions que els han de portar a construir la ciutat educadora que es proposen.

Per prioritzar aquests eixos estratègics i marcar les accions que es volen iniciar, la majoria dels municipis s'han dotat d'un òrgan de participació que majoritàriament han anomenat Fòrum Local d'Educació (d'altres ho han emmarcat en el Consell d'Educació de la Ciutat, que ja tenien en marxa), del qual formen part tant les administracions local i autonòmica, com també la xarxa relacional del municipi amb les entitats que la conformen, així com persones que estan interessades a participar-hi.

És obvi que cada municipi ha prioritzat els seus eixos estratègics i ha començat a definir accions en funció de la seva realitat. A tall d'exemple voldria anomenar algunes de les accions que comencen a concretar-se :

- Suport a les famílies perquè puguin complir amb la seva funció educadora oferint assessorament, formació, espais d'intercanvi.
- Disseny de camins escolar segurs.
- Elaboració d'una guia del municipi per contribuir a un major coneixement de la ciutat o poble.
- Accions per afavorir la interculturalitat.
- Incorporació dels joves a la vida de la ciutat a partir de les seves motivacions.
- Adequació dels mòduls formatius dels joves a les perspectives laborals i econòmiques de la ciutat.
- Suport a l'escola sostinguda amb diner públic per assegurar-ne la qualitat.
- Incorporació de la visió educativa del aspectes urbanístics de la ciutat.
- Promoció de projectes intergeneracionals.
- I molts d'altres.

A hores d'ara podem constatar, també, que en els ajuntaments on s'està desenvolupant un PEC, l'arribada d'un pla d'entorn ha estat fàcilment incorporable al projecte, i ha suposat una contribució al desenvolupament d'accions concretes dirigides a infància i joves del territori on es desenvolupa.

Cal destacar, de manera molt clara, que per aconseguir que els PEC puguin anar consolidant-se, hi ha quatre elements que són clau:

- Un lideratge polític potent.
- Una secretaria tècnica que asseguri el treball operatiu.
- Un grup impulsor format per persones de la ciutat –ja siguin del teixit més organitzat o a tall individual– que acompanyin el procés i que ajudin a trobar complicitats amb el projecte.
- Que les accions a realitzar corresponguin als interessos de les persones que viuen i conviuen a la ciutat. Només així es poden establir compromisos i cercar corresponsabilitats.

Com continuar

Entretant es va fent camí, la xarxa d'ajuntaments es continua trobant periòdicament per posar en comú experiències i reflexió. Fruit d'aquestes trobades s'ha elaborat un document sobre l'abordatge de la transversalitat en el desenvolupament dels PEC que també trobareu en aquest número de la revista². El proper mes de febrer tindrem una altra sessió per tractar el tema de les dinàmiques participatives i així un llarg etcètera que dona compte de la bona salut de què gaudeix la xarxa i els projectes educatius de les ciutats que la conformen.

Des de la reflexió que anem compartint, cada vegada estem més convençuts del potencial transformador que tenen els PEC. Per aquest motiu per al 2006 s'augmentarà el nombre d'ajuntaments que volen iniciar el seu PEC, com ara Igualada, Montcada i Reixac, Gavà i Teià, entre d'altres.

La quantitat d'esforços i recursos que s'han abocat per donar un nou impuls als projectes educatius de ciutat, fa que des de l'Observatori de Polítiques Educatives Locals de l'Àrea d'Educació estiguem dissenyant un sistema d'avaluació que permeti fer un seguiment acurat del procés i que permeti detectar, al més aviat possible, els aspectes que comporten més dificultats. Aquest treball ens ha de permetre identificar els punts febles del procés de consolidació dels PEC i dissenyar i crear aquells recursos –tant conceptuals com instrumentals– que assegurin la seva sostenibilitat. L'aposta feta, tant en l'àmbit polític com tècnic i ciutadà, obliga a fer un seguiment acurat que la validi i tingui cura del procés.

Entenem que els PEC com a projectes que estan en constant evolució, sempre fent-se, sempre inacabats, han de ser sostinguts amb un seguit de recursos, ja siguin d'ordre econòmic, formatiu o també instrumental. La seva avaluació ens ha de poder aportar els elements suficients per vetllar per aquest procés col·lectiu, del qual ningú no amaga la complexitat però que malgrat això està ple de possibilitats transformadores per a totes les ciutats i pobles que s'hi acullin.

---

² Albert SERRA. "PEC i transversalitat". *De Prop: revista de política educativa local*, núm. 15 [gener 2006].

<<http://www.deprop.net/default.asp?numrev=15&sumari=3&seccio=0&numart=4&versio=1>>.
[Consulta: 28/05/2007].

Ningú no podia avançar a l'inici del mandat que als dos anys i mig d'iniciar aquesta tasca haguéssim fet tot aquest camí: s'ha constituït una xarxa d'ajuntaments compromesos amb l'educació de les seves ciutats i pobles, s'ha elaborat una nova metodologia que s'està aplicant a molts ajuntaments de la província, s'han desplegat un seguit d'instruments conceptuals, instrumentals i formatius, a la vegada que s'ha anat configurant tot un moviment cívic al voltant de l'educació.

Cal continuar treballant i vetllant per la tasca iniciada i creiem que el procés d'avaluació ens podrà donar elements suficients per fer d'aquests projectes, projectes sostenibles al llarg del temps.
